

Epilógus egy tudós-tanár pályaképehez

Kornya László (1936–2021)

Kornya László ahhoz a sokoldalú és nagyformátumú tudós-tanár nemzedékhez tartozott, amely a tanári hivatás minden ismervével felvértezve diszciplínájának kiemelkedő szakembereként szolgálta egész életében a nyelvoktatást. Mindenekfelett tanár volt, tanáregyéniség, a tanári szerep számos összetevőjével, aki humánus értékrendjével, magatartás mintáival, értékközvetítő és modellnyújtó szerepével a nagyhatású pedagógust testesítette meg. Példaértékű szakértelme, elhivatottsága, tudományos felkészültsége és alapossága sok tanítvány és munkatárs számára szolgált követendő pályaképnek.

Életútja

1936. április 13-án Debrecenben született, azonban gyermekkorának jelentős részét Nagyszalontán töltötte, ahol édesapja az ottani gimnázium igazgatója volt. A magyar-latin-olasz szakos apa és a klasszikus magyar értékeket hordozó szülői ház jelentős mértékben meghatározta életútját és alakította ki igaz emberségét. A tanári pálya választása, szeretete és megbecsülése kétségkívül neveltetéséből és személyes élményeiből fakadt.

A nagyszalontai évek után 1951-ben került a család Debrecenbe, ahol Kornya László a Fazekas Mihály Gimnázium diákja lett, édesapja pedig ugyanabban az intézményben tanára és osztályfőnöke. Az egyetemet 1955-ben kezdte el magyar-orsz szakon, majd később a német szakkal egészítette ki tanulmányait. A fiatal egyetemista nagy érdeklődéssel kapcsolódott be a debreceni egyetem szellemi áramkörébe, rendszeres és lelkes hallgatója lett a nagynevű professzorok (Hankiss János, Országh László, Kálmán Béla) előadásainak. Egyetemi tanulmányai során Papp István tanítványaként Saussure nyelvészeti gondolkodása, illetve Gombocz Zoltán munkássága hatott rá jelentős mértékben. Visszaemlékezéseiben gyakran beszélt arról, hogy már az egyetemi évek alatt jelentkezett módszertani érdeklődése, ami elsősorban köszönhető volt a középiskolai oktatási múlttal rendelkező tanárainak, mint például Bán Imre, Benigny Gyula, Jausz Béla, Lengyel Imre és Szanyi Gyula személyének. Nem véletlen, hogy saját tanári pályafutásában is szerencsésnek tartotta, hogy oktatói munkáját középiskolai tanítással kezdhette: először a sárospataki Állami Rákóczi Általános Gimnázium-

umban kezdett tanítani, majd pedig a debreceni Tóth Árpád Gimnázium tanára lett. A gimnáziumban töltött éveit mindig is az ismeretszerzés és a szakmai élmények gazdag időszakának tekintette. 1965-ben a Kossuth Lajos Tudományegyetem lektorátusára került, és ebből az intézményből (amely akkor már a Debreceni Egyetem Idegen Nyelvi Központ nevet viselte) ment nyugdíjba 1995-ben, de óraadóként még 2007-ig dolgozott.

Közel félévszázados tanári munkája hiteles tükörképe az adott időszak nyelvoktatásában történt módszertani változásoknak. Gazdag és sokrétű oktatói tevékenysége átölelte a közoktatást, a felsőoktatást és a felnőttoktatást. Gyakran emlegette, hogy munkája során számos nyelvészeti irányzat vált uralkodóvá jelentős nyomot hagyva a mindenkori nyelvoktatásra. Tanári éveiben egymást követték a miniszteri rendeletek, tantervek, vizsgakövetelmények, módszertani reformok. Az ötvenes években pályakezdő tanárként élte meg az iskolai nyelvoktatásban a nyelvtani-fordító módszert, majd néhány év múlva már az audiolingvalis és audiovizuális nyelvoktatás újdonságait sajátította el. A 60-as és 70-es években pedig megtapasztalta a nyelvtanításba beszálló innovatív nyelvoktatási módszereket, majd pedig a század végén uralkodóvá váló kommunikatív nyelvoktatási módszereket alkalmazta óráin. Vallotta, hogy kommunikatív teljességre kell törekedni, a kommunikáció szolgálatába kell állítani a szöveget, a lexikát, az országismeretet és a nyelvtant is. Didaktikai igényessége megkövetelte, hogy mindig lépést tartson az idegennyelv-oktatás aktuális kihívásaival. A számítógépes nyelvoktatást azonban már csak nagyon távolról szemlélte.

Szaknyelvoktatás

Tanári munkájának jelentős eleme a szaknyelvoktatás volt. A Kossuth Lajos Tudományegyetemen német-orsz szaks tanárként elsősorban a Természettudományi Kar hallgatóinak a szaknyelvi képzését végezte. Abban az időben a hallgatók két idegen nyelvből kaptak nyelvi órákat. Ez a program természetesen feltételezte a korábban megszerzett idegen nyelvi ismereteket (lexika, grammatika), a mindennapi életben való jártasságot és készséget, ezért kollégáival egy olyan jegyzetet állított össze, amely segítséget nyújtott a hallgatók német nyelvi ismereteinek rendszerezéséhez: Pösze Lajosné – Buzáky Judit – Kornya László: *A német nyelv alapjainak rendszerező-ismétlő áttekintése*, Tankönyvkiadó, Budapest, 1972.

Az egyetem lektorátusán folyó nyelvoktatás célja elsődlegesen az volt, hogy a hallgatók eljussanak arra a szintre, hogy az idegen nyelvű forrásokból önállóan ismereteket tudjanak szerezni. Nyelvtanárként arra törekedett, hogy diákjainak az idegen nyelvű szakirodalmi tanulmányaikhoz egyre aktuálisabb és hasznosabb tananyagot, szövegeket és gyakorlatokat állítson össze. Így született meg saját jegyzete: *Német–magyar, magyar–német matematikai kifejezésgyűjtemény*, Tankönyvkiadó, Budapest, 1985.

Ez az egyetemi jegyzetsorozat tagjaként megjelent munka egy kifejezés- és szöveggyűjtemény, amely természettudományi szakszövegeket tartalmaz. Egyetemi hallgatók és szakemberek számára készült, segítséget nyújt a szaknyelvi alapszókincs elsajátításához, fordítási gyakorlatok végzéséhez. A szó- és kifejezésgyűjtemények pedig a szemelvények szókincsével és a szakterületek alapszókincsével bővült ki.

Látta, hogy egyre jobban megnő a szaknyelv szerepe az élet minden terén és jelentősen befolyásolja a köznyelvi nyelvhasználatot. Éppen ezért hangoztatta, hogy a szakmai nyelvhasználat számtalan problémát vet fel, így a nyelvművelésnek a funkcionális stilisztikának fontos szerepet kell tulajdonítani. Ezeket a gondolatokat szakmai fórumokon is kifejezésre juttatta: *Természettudományi szakszövegtípusok – Funkcionális stilisztikai vizsgálatok a lektorátusi szaknyelvoktatás szempontjából*. In: Korszerű nyelvoktatás III. Bp. 1978.

Az egyre inkább nyelvvizsga orientált egyetemi nyelvoktatást/szaknyelvoktatást kétségekkel fogadta. Mindig annak a véleményének adott hangot, hogy az egyetemi diploma megszerzésének idegen nyelvi ismeretekhez kötését csak abban az esetben tartja reálisnak, ha ennek előfeltételét a közoktatás, a továbbképzést pedig a felnőttoktatás intézményesen biztosítja.

Szakfordítóképzés

A debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem Természettudományi Karán 1979-ben indult el a szakfordítóképzés matematika, biológia, fizika, vegyész és pszichológus szakos hallgatók számára angol nyelven, majd 1983-ban német nyelven is. Az akkori tanterv az I.- III. évre írta elő angol és német nyelvből az általános nyelvi előkészítést, ami a nyelvtanra és a társalgásra fókuszált. A IV.- V. éven jelent meg a fordításelmélet, a szakszövegfordítás, a szakmai nyelvhasználat és a szaknyelvi funkcionális stílus oktatása. Külön tantárgyként szerepelt II. éven két féléven át heti két órában a *Magyar nyelvhelyesség és funkcionális stilisztika* című tantárgy, amelynek több évtizeden át oktatója volt. A szakfordítók képzése során szükségesnek tartotta a szakmai, illetve a tudományos és nem utolsó sorban a mindennapi nyelvhasználat művelését. Ezek a gondolatok ösztönözték arra, hogy e sorok írójával közösen – de mégis elsősorban az ő atyai iránymutatásával – megszületett négy kötet, amely mindenekelőtt a fent említett tantárgyhoz használatos segédkönyvnek készült.

Magyar nyelvészeti cikk-és tanulmánygyűjtemény szakfordítóknak II. Nyelvművelés és szakmai nyelvhasználat Kossuth Egyetemi Kiadó, Debrecen, 1996.

Magyar nyelvészeti cikk- és tanulmánygyűjtemény szakfordítóknak I. Grammatika és lexika Kossuth Egyetemi Kiadó, Debrecen, 1997.

Magyar nyelvészeti cikk- és tanulmánygyűjtemény Kossuth Egyetemi Kiadó, Debrecen, 2001., *Magyar nyelvészeti cikk- és tanulmánygyűjtemény* Kossuth Egyetemi Kiadó, Debrecen, 2005.

A kötet a tárgy oktatásához kínál válogatott szakirodalmi anyagot, amely nyelvészeti folyóiratokból, kézikönyvekből, nyelvészeti kongresszusok, konferenciák anyagait tartalmazó kötetekből származnak. A válogatás tematikáját tekintve elsősorban a magyar nyelv általános jellemzése, az anyanyelvi műveltség, a szakmai nyelvhasználat, a stílusrétegek, a nyelvészet szerepe a fordításban, a legújabb nyelvészeti irányok témakörei kaptak kiemelt figyelmet. A négy kötet anyaga rávilágít arra, hogy a szaknyelvek ismeretén túl a szakfordítónak kiválóan kell ismernie anyanyelvét. Hitte, vallotta és gyakran utalt Németh László szavaira *A magyar nyelv ereje és gyengéi* című munkájából, miszerint a fordítónak akarva, nem akarva nyelvesszé kell lennie.

A magyar mint idegen nyelv

Sokoldalú tanár volt, de tudományos érdeklődésében és oktatói munkájában mindig is kiemelt helyet kapott a magyar mint idegen nyelv. 1975-ben kapcsolódott be a nagy hagyományokra visszatekintő Debreceni Nyári Egyetem munkájába, és ettől kezdve igyekezett minden lehetséges fórumon népszerűsíteni ezt a tudományterületet.

Szakmai körök jól ismerik érdemeit a hazai magyar mint idegen nyelv oktatásának történetében. Már a 70-es években – amikor még a külföldiek magyaroktatása gyerekcipőben járt – annak adott hangot, hogy ezt a diszciplinát tudományos rangra kell emelni és szervezeti kereteket kell biztosítani számára (Hozzászólás az MTA Nyelv- és Irodalomtudományi Osztályának Alkalmazott Nyelvészeti Bizottsága által rendezett vitán 1977. június 21-én).

Szükségesnek tartotta továbbá a szakterület sajátos módszertanának kidolgozását. Ennek ő maga is aktív részese volt: a Debreceni Nyári Egyetem 50 éves évfordulójára egy módszertani gyűjteményt állított össze: *Magyar nyelv külföldieknek – Módszertani gyűjtemény*, TIT – Nyári Egyetem, 1977.

Közreműködött továbbá egy olyan háromkötetes audio-vizuális tananyag összeállításában, amely Fülei-Szántó Endre korábbi munkájára épült: *Tanulj velünk magyarul! I. 1977., Tanulj velünk magyarul! II. 1978., Tanulj velünk magyarul! III. 1979.*

Ugyancsak Fülei-Szántó Endre tervei alapján a levelezőoktatás programjának kidolgozásában is részt vett, amely angol, német és finn közvetítő nyelvű feladatcsomagok összeállítását tartalmazta. A nyolcvanas évek elején pedig a határon túli magyarok és a magyar nyelvet jól beszélő külföldiek számára meghirdetett fordítói szemináriumok kezdeményezője, majd pedig folyamatos szervezője lett, illetve *A szótárak a fordító szolgálatában* című téma előadója.

A Nyári Egyetemen sok fiatal tanárt vezetett be a szakma rejtelmeibe, szerettette meg velük ezt a szakterületet, útmutatásaival és tapasztalatával pedig mindvégig önzetlenül segítette az ott dolgozó kollégák munkáját.

Több évtizeden át a magyar mint idegen nyelvet oktatók szakmai tanácskozása szinte elképzelhetetlen volt az ő részvétele nélkül. A hungarológia ismert képviselőjeként mindig jelen volt azokon a hazai rendezvényeken, mint például az 1969-ben életre hívott lektori konferencián, ahol a magyar nyelv és kultúra külföldi oktatása, volt a központi téma.

Előadóként a strasbourg Marc Bloch Egyetemen 2004-ben.

Vendégoktatás

A magyar mint idegen nyelv oktatásában fontos szakasz volt számára az 1977 és 1981 között a Berliini Humboldt Egyetem Hungarológiai Tanszékén végzett lektori munka. Itt az egyetem első- és másodéves hallgatóinak a nyelvi előkészítése volt a feladata, valamint a felsőbb éveseknek a német-magyar tolmácsolási gyakorlat vezetése. Berliini évei alatt kapcsolódott be abba a tanszéki munkába, amelynek célkitűzése a leendő tolmácsképzés előkészítése volt. Ennek részét képezte egy saját szerkesztésű magyar nyelvi tananyag összeállítása és kipróbálása. Tapasztalatairól rendszeresen beszámolt az évenként megrendezésre került Magyar Lektori Konferencián: *A fordító- és tolmácsképzés anyanyelvi és idegennyelvi megalapozásának grammatika-oktatási problémái a berliini egyetemen* (Magyar nyelv külföldieknek. Az V. Magyar Lektori Konferenciaelőadásai, NEI, 1981). Az egyetemi oktatás mellett a berliini népfőiskolán is népszerűsítette a magyar nyelvet, tanfolyamokat tartott és az ott folyó oktatásba bevezette a *Tanulj velünk magyarul!* című sorozatot. Hazatérve a Nyári Egyetem kereteiben módszertani továbbképzést szervezett a német népfőiskolákon magyar nyelvet oktató tanároknak.

Lektori munkáján túl egyre nagyobb érdeklődéssel fordult a kapcsolattörténet irányába, mindenek felett a Berliini Magyar Intézet történetét, a két világháború közötti német-magyar kulturális kapcsolatokat és a klebelsbergi kultúrpolitika németországi aspektusait kezdte kutatni. Értékes és az adott korszak iránt érdeklődő kutatók számára is rendkívül hasznos anyagot gyűjtött össze és rendszerezett Gragger Róbertől, akinek életműve a németországi hungarológiai műhelyekhez köthető, nevezetesen a berliini Magyar Tanszék, a Magyar Intézet, a Magyar Intézet Baráti Társasága, az Ungarische Jahrbücher, az Ungarische Bibliothek, valamint a Collegium Hungaricum intézményeihez. Jelentősebb publikációi ezen a szakterületen:

Das Wirken ungarischer Lektoren an der Berliner Universität 1917- 1945 im Spiegel der von Robert Gragger begründeten „Ungarischen Jahrbücher“. In: BBH 3. 131-140.

Egy hungarológiai műhely történetéhez: magyar lektorok a berliini egyetemen 1917 és 1945 között a Gragger Róbert alapította Ungarische Jahrbücher (UJb.) alapján. In: (Egyed - Giay - B. Nádor szerk.) *Hagyományok és módszerek* NHK Bp. 1990. 70-75.

Gragger Róbert és az Ungarische Jahrbücher. In: (Hegedüs - Körösi - Tarnói szerk.) *Hungarológia* 2. Bp. 1993. 36-44.

Adalékok a magyar-német szellemi kapcsolatok történetéhez: Gragger Róbert, Klebelsberg Kunó és C. H. Becker együttműködése a berliini hungarológia alakulásában. In: *Hungarológia* 4. Budapest, 1993. 235-248.,

Bibliográfia Gragger Róbert halálának 75. évfordulóján – a megjelenés időrendjében. In: *Hungarológiai évkönyv* 3. 2002. 1.

Bölcsészdoktori értekezés

1988-ban a pécsi Janus Pannonius Tudományegyetemre nyújtotta be doktori értekezését, amely az *Alkalmazott nyelvészeti tanulmányok* címet viselte. Ebben a dolgozatban azokat a tapasztalatokat foglalta össze, amelyeket addigi pályáján a nyelvoktatás módszertanának elméleti és gyakorlati területén szerzett. A kötetbe rendezett tanul-

mányok a korábbi évtizedek nyelvoktatás-elméletének és –módszertanának közoktatási, felsőoktatási és felnőttoktatási gyakorlatának történeti változásaiba nyújtanak betekintést. A dolgozat kiemelten kezeli a generatív nyelvészet és a lexika tanításának kapcsolatát. Rámutat többek között arra, hogy a lexika tanításának nagy szüksége van a korszerű jelentésmeghatározásra. Véleménye szerint az alapos jelentésfeltárás, szókincsbővítés nélkülözhetetlen a nyelvoktatásban. Hangsúlyozza, hogy a lexikatanításban a szemantizáció, a szituációk és szövegösszefüggések maximális kihasználása mellett a nyelvtanulónak mihamarabb meg kell ismerkednie a szótárhasználat tartalmi és formai követelményeivel, azaz a szótárazás technikájával, valamint a különféle szótártípusokkal (egynyelvű, kétnyelvű, értelmező stb.). Hiányolja (az adott időszakban) – eltekintve néhány TIT kiadványtól – a lexika tanításához használatos nyelvkönyveket, így gyakorlatitípusokat gyűjtött össze és rendszerezett az olvasó számára. Mivel a nyelvtudás komplex ismeret és készségek rendszere, így az országismereti szempontoknak is kiemelten fontos szerepet tulajdonított dolgozatában. (Erről egyébként több szakmai fórumon is beszélt: Az országismeret szerepe az idegennyelv-oktatásban: 1976-ban a TIT országos konferenciáján, illetve 1983-ban a némettanárok kongresszusán a kontrasztív országismereti elméletről. Továbbá a TIT megbízásából válogatott szövegeket gyűjtött össze a német nyelvű országok országismeretéhez.)

Az értekezés végén következtetéseiben megállapítja, hogy a nyelvoktatásnak van jövője, mivel az idegen nyelvek ismerete társadalmi igény, az anyanyelvi műveltség birtoklása pedig követelmény. Dolgozata zárásaként annak a reményének ad hangot, hogy talán eljön az az idő, amikor az anyanyelvi képzés is a leendő értelmiség képzésének szerves részét képezi majd, amikor az anyanyelv helyes használatának egyetemi oktatása nemcsak a magyarorszákos tanárképzés, de mindenféle tanárképzés tárgya lesz.

Szakmai fórumok

Oktatói és tudományos munkája mellett számos olyan tevékenységet végzett, amellyel a nyelvoktatás ügyét szolgálta különféle szakmai fórumokon. A Tudományos Ismeretterjesztő Társulat (TIT) szerteágazó tevékenysége a hatvanas évektől kezdődően a nyelvoktatást is magába foglalta, és a nyelvtanárok meghatározó fórumává vált. Egyesületei az idegen nyelvek terjesztésén túl fontos feladatuknak tekintették a nyelvet oktatók továbbképzését, valamint konferenciák és kongresszusok szervezését. Kornya László 1965-ben kapcsolódott be ennek a társaságnak a munkájába, és nemcsak a felnőttek nyelvoktatását végezte, hanem a német nyelvtanfolyamokat is ő fogta össze és szervezte meg, valamint a szakfelügyelői feladatokat is ellátta. Szinte nem volt olyan konferencia vagy tudományos ülés, ahol ne szerepelt volna valamilyen aktuális témával.

Sokoldalú érdeklődését mutatja, hogy a Modern Filológiai Társaság fordításelméleti szakosztályának munkájában is hosszú éveken keresztül részt vett, valamint a Némettanárok Egyesületének tevékenységében is aktív szerepet vállalt. Számtalanszor hangot adott annak a véleményének, hogy a nyelvtanárnak nem szabad csupán a szoros értelemben vett nyelvtanításra szorítkoznia. Minden munkatársát arra biztatott, hogy állandóan képezze magát, kapcsolódjon be a szakma tudományos vérkeringésébe, ossza meg tapasztalatait konferenciákon és szaklapokban, kövesse az alkalmazott nyelvészet, ezen belül is a nyelvoktatás aktuális eseményeit, feleljen meg a kor

elvárásainak. Pedagógus adottságaival, hivatástudatával ösztönzően tudott hatni a fiatalabb nemzedékre, felkarolta, támogatta a pályakezdő kollégákat, nyomon követte első tudományos szárnybontogatásukat.

Rendkívül nagyra értékelte Szépe György professzor azon munkásságát, amelyet az alkalmazott nyelvészet terén alkotott. Nagy örömmel üdvözölte a nyelvoktatás szakembereit tömörítő szervezet, a Magyar Alkalmazott Nyelvészek és Nyelvtanárok Egyesületének (MANYE) létrejöttét, amelynek az 1990-es megalakulásától kezdve több mint 10 éven át vezetőségi tagja volt, és igyekezett minden lehetséges fórumon népszerűsíteni ezt a szakmai egyesületet. Mindig jelen volt az éves konferenciákon, ahol rendszeres előadó, hozzászóló volt. Később kora előre haladtával már személyesen nem tudott részt venni ezeken a rendezvényeken, tisztségéről is lemondott, azonban mindig várta a MANYE-híreket, a kollégák beszámolóját, az ajándékba vitt programfüzetet, majd pedig a megjelent kötetet. Boldogság volt számára, hogy a 30 éves jubileumi online konferenciát otthonából tudta követni.

Említést érdemel még egy szakmai fórum, ahol nagy lelkesedéssel és elkötelezetten dolgozott: ez a Karácsony Sándor Pedagógiai Egyesület volt, ahol elnökségi tisztséget töltött be, illetve szerkesztőségi tagja volt a Pedagógusok Arcképcsarnoka kötetsorozatnak, amelynek legfontosabb célkitűzése, hogy figyelmet érdemlő tanári tevékenységet végzett, elhunyt pedagógusok élettörténetét felkutassa és bemutassa. Számos arcképvázlatot készített ő maga is (többek között az édesapjáról, Kornya Sándorról), és emellett fáradhatatlanul dolgozott azon, hogy a tanítás ügyét szolgáló és kiemelkedő pedagógiai teljesítményt nyújtó pályatársak emberi és pedagógusi értékeit az egyéni emlékezés segítségével a folyóirat megőrizze méltó emlékként az utóknak.

Édesapja életútjának bemutatásakor Németh Lászlót idézve a következőket írta: „A legigazibb tanári erénye az ma a szememben, hogy nem akart mást, csak tanár lenni.” (Pedagógusok Arcképcsarnoka, (szerk.) Ungvári János 2002. 92.) Ez az oktatásszerepet előnybe részesítő hivatástudat órá is teljes mértékben igaz volt.

Záró gondolatok

Kornya László egészen élete végéig figyelemmel követte mindazt, ami a nyelvtudomány, az alkalmazott nyelvészet, de leginkább a nyelvoktatás világában történik. Utolsó éveiben látása erősen megromlott, olvasni már nehezen tudott, egészségi állapota gyengült és ereje egyre fogyott, de még ekkor is erős volt érdeklődése a szakma hírei iránt.

85. születésnapját még szűk baráti körben ünnepelhette, hiszen mindvégig körbe vette az a figyelem és megbecsülés, amit a munkatársaktól és a barátoktól kapott. Sokan tisztelt és kedvelt mesternek tartottuk. Hiányozni fog bölcsessége és szakmai iránymutatása.

Bücsúztatása a református egyház szertartása szerint zajlott, itt Bertha Zoltán református lelkész rámutatott arra, hogy Kornya László hitelesen személyesíti meg a szentírási igazságot, Dániel próféta üzenetét, miszerint: „(…) akik igazságra tanítottak sokakat, tűndökölnek örökkön-örökké, miként a csillagok.”

Emlékét tisztelettel és szeretettel megőrizzük.

Czellér Mária